9- SON

TA'LIM FIDOYILARI

RESPUBLIKA ILMIY-USLUBIY JURNALI

2021-YEAR

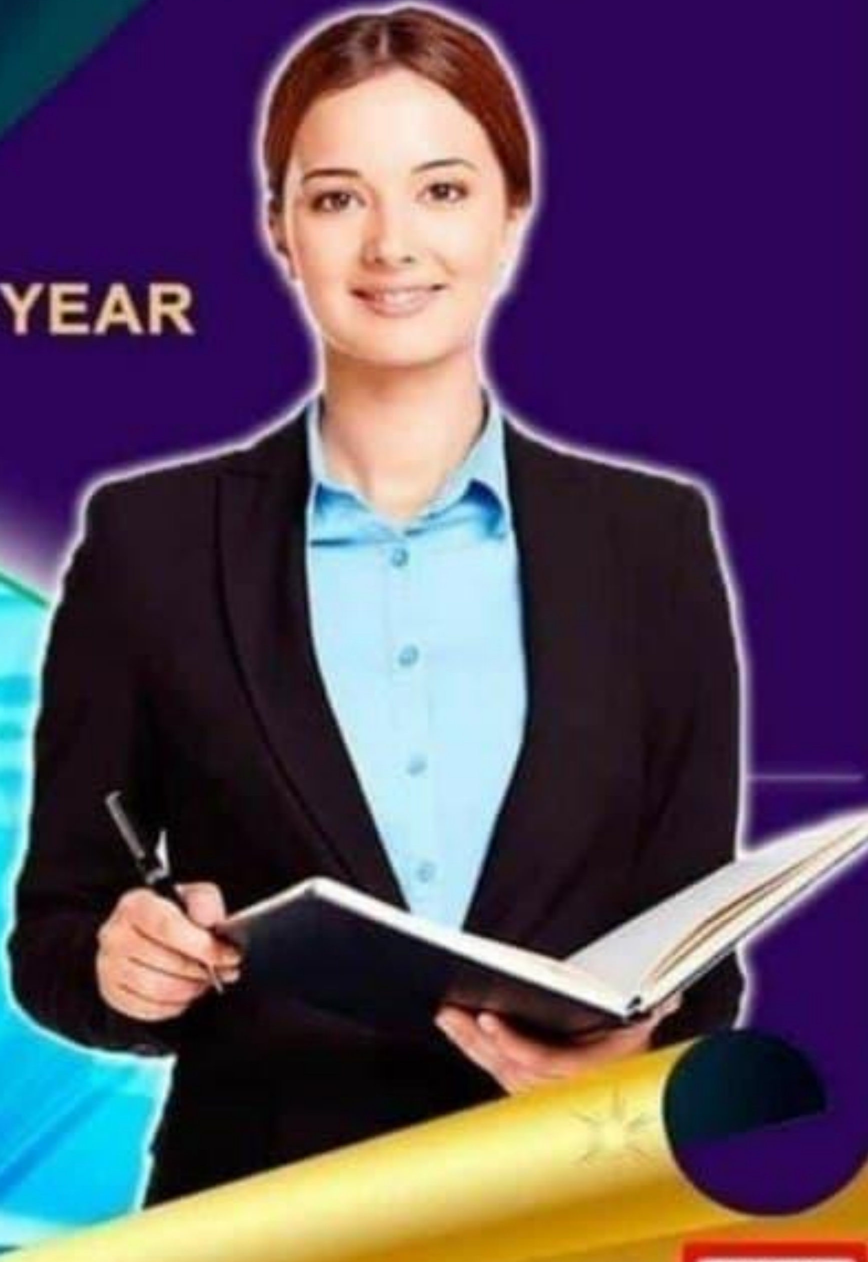

WWW.TALIMFIDOYILARI.UZ

Google Yandex VIRTUAL JOURNAL

SCAN ME

ILMIY NASHRLAR MARKAZI

«TA'LIM FIDOYILARI»

ILMIY-USLUBIY JURNALI

BARCHA SOHALAR BO'YICHA

9 – SON, 1 – JILD SENTABR – 2021 yil

1 - QISM

Google @mail Яндекс

WWW.TALIMFIDOYILARI.UZ

Ta'lim fidoyilari-Respublika ilmiy-metodik jurnali
Guvohnoma № 1170 ISSN 2180-2160

BOLALARNI MUSIQA OLAMIGA OLIB KIRISH

Xalilova Mahfuza Maxamadjonovna
Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti
Musiqata`limi kafedrasi o`qituvchisi

Isoqova Guljahon Abrorjon qizi
Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti
musiqa ta`limi 3-bosqich talabasi.

Annotatsiya Ushbu maqola musiqa san`ati haqida bo`lib, o`rta ta`lim sohasida musiqa darslarida tashkil etiladigan musiqa madaniyati darsi faoliyatlari xaqida so`z yuritiladi. O`zbekistonda barcha sohalar qatori musiqa ta`lim tizimida ham keng qamrovli yangilanishlar va ijobiy o`zgarishlar amalga oshirilmoqda. Musiqa darslarida musiqa savodini yanada kuchaytirish va o`quvchilarga bilimni yetkazib bera olish uslublari haqida ma`lumot beriladi.

Kalit so`zlar: Garmonik, lad, major, minor, musiqiy, nazariy, tovush, temp, interval, alteratsiya, janr, sol kaliti, nota,savod.

Yangi O`zbekistonning istiqboli ko`p jihatdan o`qituvchilarga, ya`niy uning dunyoqarashiga, o`z kasbini mukammal egallaganligiga, fidoyiligiga, zamon bilan hamnafasligiyu yosh avlodni sevishi, o`qitishi va tarbiyalash ishiga bo`lgan munosabatiga bog`liq.

"Biz sog`lom avlodni tarbiyalab, voyaga yetkazishimiz kerak" deb ta`kidlagan edi yurtboshimiz I.A.Karimov. Sog`lom kishi deganda, faqat jismoniy sog`lomlikni emas, balki sog`lom ruhiy hislatlarni, sharqona axloq odob va umumbashariy g`oyalar ruhida kamol topgan insonni tushunamiz.

Shunday ekan bo`lajak musiqa o`qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini kuchaytirish, ixtisoslariga doir fanlarni o`qitish va pedagogik mahoratni egallash, nazariy bilimlarni amaliyotda qo`llashga o`rgatish bugungi kun talabidir. Hozirgi musiqa o`qituvchisi ilmiy tafakkur egasi, ilg`or tajribalar shaydosi va izlanuvchan, ijodkor bo`lib musiqa o`qitishning yangi shakl va usullarini kashf etishga intilmog`i lozim. Hozirda O`zbekistonning chekka qishloqlarida musiqa o`qituvchilari yetarlimi? Shunday bir markaz joylarda ham boshlang`ich musiqa darslari sinf rahbarlari tomonidan o`tilishi kuzatib kelinmoqda. Bunday hollarni bartaraf etish lozim. O`quvchilar musiqa darsini intiqlik bilan kutishadi va darsning musiqa savodi qismini ham o`qituvchi mahorat bilan o`tishi kerak. Lekin ko`p joylarda bunga ahamiyat berilmaydi yoki bunga o`qituvchining bilimi yetishmasligi sabab bo`ladi.

Umumiy o`rta ta`lim maktablarida musiqa fanini o`qitishning asosiy maqsadi o`quvchilarda musiqa madaniyatini shakllantirish ularni zamon talabiga javob bera oladigan barkamol

inson qilib voyaga yetkazishdir. Maktabda musiqa darslarini o`qitishning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- O`quvchilarning musiqa san`atiga bo`lgan qiziqishi va mehr-muhabbatini oshirish;

- musiqiy faoliyatlar jarayonida o`quvchilarni musiqiy qobiliyatlari musiqiy uquvi, ovozi, diqqat-e`tibori va ijodkorlik his-tuyg`ularini o`stirish;

-musiqiy asarlarning badiiy g`oyaviy mazmuni vositasida axloqiy estetik ruhda tarbiyalash;

-musiqa darslarida o`quvchilarni kasb-hunarga yo`naltirish, mehnatga muhabbat, vatanga muhabbat, kattalarga hurmat tuyg`ularini shakllantirish.

Mana shu vazifalarni amalga oshirishda musiqa savodi faoliyati maktabgacha ta`lim tashkilotlarida boshlanib, maktabda chuqurlashtirib o`rgatiladi. Musiqa savodi musiqa ta`limi tizimidagi muhim jarayon hisoblanib, o`qituvchi bolalarga zarur musiqiy-nazariy bilimlarni, ma`lumotlarni berishi kerak. Musiqa savodiga doir olib boriladigan ish asosan bolalarning musiqiy uquvini o`stirish va nota yozuvlarini o`rganishdan iborat bo`libgina qolmay, balki o`quvchilarning umumiy musiqiy bilim saviyasini tarkib toptiruvchi umumiy bilim, tushunchalar majmuasini (ijrochiligi, xalq va bastakorlik musiqasi, ularning farqlari, milliy musiqaning mahalliy uslublari, mumtoz musiqa) tashkil etadi. Musiqa savodi o`quvchilarda musiqaga, uning ifoda vositalariga ongli munosabatni tarbiyalaydi, musiqaning asl mazmunini tushunib olishga yordam beradi, notaga qarab kuylash va ashula aytish malakalarini hosil qilish hamda garmonik qobiliyatni o`sishiga zamin yaratadi. Shu bilan birga ovozlarni aniq talaffuz qilishga va jamoa bo`lib qo`shiq aytish sifatini, samaradorligini oshirishga qulaylik tug`diradi. Maktabda musiqa savodini o`rganishda qo`yiladigan asosiy metodik talab –dars jarayonida olingan musiqiy-nazariy bilimlarni boshqa faoliyatlarda – qo`shiq aytish, musiqa tinglash va musiqaga ritmik jo`r bo`lishda qo`llay olishdan iborat. Har bir faoliyat bilan shug`ullanganda o`quvchilar kuylayotgan, jo`r bo'layotgan yoki tinglayotgan asarlarining kim tomondan yaratilganligi, qaysi ladda yozilganligi, asarning tempi, o`lchovi, ritmi, shakli, dinamik belgilari, tonligi va hokazolarni qisman bo`lsa ham aniqlashlari darkor.

Mana shu jarayonda musiqa savodi benazir ko`makchidir. Musiqiy-nazariy bilimlar ancha sayoz va bir tizimga solinmagan bo`lsa ham, o`qituvchi imkoni boricha darslarni ko`rgazmali qurollardan, o`qitishning zamonaviy texnik vositalardan foydalangan holda dars o`tishi maqsadga muvofiqdir. Musiqa savodida musiqiy atamalar, an`analar, templar (sur`at), intervallar,

alteratsiya belgilari, dinamik belgilar, musiqaning ifodalovchi vositalari, oddiy musiqa shakllari va janrlari, major va minor ladi haqida tushuncha beriladi. Lekin bu tushunchalar oddiydan murakkabga qarab, iloji boricha tizimiylikka rioya qilib o`rgatilsa ko`zlangan maqsadga erishiladi. 1-sinfda musiqa savodining boshlang`ich bilimlari beriladi. Bolalarning maktabga endigina kelganliklariga qaramay ular bog`chada ko`pgina qo`shiqlar aytib, raqsga tushgan bo`ladilar. Musiqa savodiga kirishishdan avval bolalarning oldingi bilimlariga tayanishimiz kerak. Tabiiyki maktabgacha ta`lim tashkilotida musiqa savodi faoliyati alohida o`rganilmaydi balki barcha faoliyatlarda umumlashgan xolda olib boriladi. Shuning uchun o`qituvchi nihoyatda extiyotkorlik bilan bolalarga musiqa haqida tushuncha beradi. «Siz qanday qo`shiqlarni bilasiz? Raqsga tushishni bilasizmi? Musiqani yaxshi ko`rasizmi?» va shu kabi savollar orqali bolalar bilan muloqotga kirishadi.

«Endi men sizlarga musiqa aslida nima ekanligi va qanday paydo bo`lganligi haqida gapirib beraman...» - deb bolalarni o`zaro suhbatga tortadi va musiqiy savod berishni boshlaydi. O`quvchilar musiqa haqida tushunchaga ega bo`lganlaridan keyingina, ularning musiqaning ifodalovchi vositalari bilan tanishtirish mumkin. 1-sinfda o`quvchilar nota yozuvi, notalarning joylashuvi, notalar nomi, uzunligi bilan qisman tanishib boradilar. Musiqa boshqa san`at turlari kabi insonlarning o`zaro muloqat qilishga yordam beruvchi vositadir. Shuning uchun musiqa tilini yaxshiroq tushunish uchun, musiqaning muhim ifodalovchi vositalarini bilish ahamiyatlidir. Eng muhum bo`lgan vositalardan ladlar - major va minor ladlari haqida o`quvchilarga tushuncha berish maqsadga muvofiqdir. 1-sinfning 2-yarmida bevosita nota yozuviga kirishish mumkin. Avvalom bor o`quvchilarga notalar yoziladigan chiziqning nega beshtaligi, nota yo`lining ahamiyati va ularda notalar qanday joylashishi haqida boshlang`ich tushunchalar berilgan bo`lmog``i lozim.

Ayrim hollarda o`qituvchi dars jarayonida o`quvchilarga tushunarliroq va qiziqarliroq bo`lishi uchun nota chiziqlari yordamisiz ham qo`l yordamida notalar joylashuvini topish va ko`rsatishlari mumkin

Buning uchun o`qituvchi qo`lini ko`ndalang holda tutib, har bir barmog`ini nota chizig `i deb faraz qiladi. O`quvchilarga ham o`ng qo`llarini xuddi shunday tutib o`qituvchi bilan birgalikda chap qo`l ko`rsatkich barmog`ida notalar joylashuvini ko`rsatadilar va o`qituvchi aytgan notalarni o`zlari topib ko`rsatadilar.

Demak, musiqa savodi faoliyati maktablardagi eng muhim va etakchi faoliyatlardan biri bo`lib, u o`quvchilarni o`rganiladigan asarlarni savodli holda o`zlashtirishlariga imkon yaratadi va bolalarni xar tamonlama rivojlantirishga yordam beradi.

- "Har kimki hikmat o`rganaman desa, yoshlikdan boshlasin, ilmli va dono kishilardan saboq olsin, shundagina u komillik darajasiga yetadi"- deydi taniqli mutafakkir.

Ibn Sino esa: - "Musiqa inson ruhini yo`ldoshidir" deydi. Shunday ekan, hozirgi davrda musiqa o`qituvchidan mas`uliyatni, fanga yangicha yondashuvni, uning metodologiyasini chuqur o`rganishni taqozo etadi. Umumiy o`rta ta`lim maktablarida esa musiqa madaniyati darslarining asosiy maqsadi: O`quvchilarda musiqaga qiziqish uyg`otish orqali, kuylash, musiqa tinglash, musiqa savodi faoliyatlari yordamida musiqiy madaniyatni tarkib toptirishdan iborat. Musiqani san`at sifatida ongli idrok etish, undan ma`naviy ozuqa olishdan iborat bo`lib, o`quvchilarni Vatanparvarlik ruhida komil inson qilib tarbiyalab voyaga yetkazishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G.Sharipova.G`.Najmekdinov Musiqa o`qitish metodikasi praktikumi
2.Apraksina.O.A.Maktablarda musiqiy tarbiya metodikasi
3. D.Soipova Musiqadan o'qitish nazariyasi va metodikasi
4.O`zbekiston Respublikasi Xalq ta`limi vazirligi:www.uzedu.uz
5.G.M.Sharipova.Musiqa o`qitish metodikasi
6.Ijtimoiy axborot ta`lim portali:www.ZiyoNET.uz
7. M.S. Muxiddinova "Мактабгача таълим ташкилотларида ахборот-компьютер технологияларини мусиқа тарбияси воситаси сифатида қўллашнинг хусусиятлари" 2020 yil
8. Sh.R.Mahkamova "Имконияти чекланган болалар ва хар томонлама етук авлодни тарбиялашда мусиқанинг ўрни" 2020
9. M.A.Asadullaeva "Ёшларни маънавий тарбиялашда қўшиқчилик санъатининг тутган ўрни" 2020 yil
10. O`zbekiston Respublikasi Xalq ta`limi vazirligi:www.uzedu.uz
11. G.M.Sharipova.Musiqa o`qitish metodikasi
12.Ijtimoiy axborot ta`lim portali:www.ZiyoNET.uz

Ta'lim fidoyilari-Respublika ilmiy-metodik jurnali
Guvohnoma № 1170 ISSN 2180-2160

MUNDARIJA:

1	O'ZBEK TILINI O'QITISHDA YOZUV MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI Мухитдинова Хадича Сабировна	4
2	QADIMDA INSON HUQUQLARI G`OYALARINING PAYDO BO`LISHI VA RIVOJLANISHI. Muzaffarov Ikromjon Nodirbek o`g`li	12
3	ЎЗБЕК ОИЛАЛАРИДА ИЖТИМОИЙ-МАДАНИЙ ВА МАЪРИФИЙ ЖАРАЁНЛАРНИНГ МОДЕЛИ. Арсланова Суғдиёна Анваровна	16
4	ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ СОҲАСИДА ОЛИБ БОРИЛАЁТГАН ИСЛОҲОТЛАР Мадумаров Талантбек Толибжонович	24
5	МУСИҚА САНЪАТИ БОШҚАРУВИДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯ Маҳкамова Шоҳида Рахматуллаевна	29
6	MUSIQA VA MUSIQIY RITMIK HARAKATLAR YORDAMIDA DAVOLASHNING QISQACHA TARIXI Asadullayeva Mastura Abduvohobovna	35
7	BOLALARNI MUSIQA OLAMIGA OLIB KIRISH Xalilova Mahfuza Maxamadjonovna, Isoqova Guljahon Abrorjon qizi	40

Ta'lim fidoyilari-Respublika ilmiy-metodik jurnali
Guvohnoma № 1170 ISSN 2180-2160

8	**JEYN OSTINNING "PRIDE AND PREJUDICE" (ANDISHA VA G'URUR) ROMANIDA OILAVIY MUNOSABATLAR VA ULARNING JAMIYATGA TA'SIRI** **Tadqiqotchi Sayitqulova Z.H**	46
9	**THE USE OF DIALECTAL WORDS IN WORKS OF MARK TWAIN** **Nematova Nargiza Azimovna, G'afurova Vasila Murodillayevna**	52
10	**AVSTRALIYA VA OKEANIYADAGI GEOGRAFIK NOMLAR VA ULARNI MAKTAB GEOGRAFIYASIDA O'RGANISH** **Акрамова Г,Мирзоева И.Э**	59
11	**ОЛИЙ ҲАРБИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ЎҚИТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ИНТЕРФАОЛ МЕТОДЛАРИ** **Мавланов Зомониддин Махамадмусаевич**	63
12	**ЁШЛАРНИ ИНФОРМАЦИОН ХУРУЖЛАРДАН ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ПСИХОЛОГИК ХАВФСИЗЛИКНИНГ РОЛИ** **Н. Джуҳонова, Д. Иброҳимов**	66
13	**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA YANGI MA'LUMOTLARNI O'ZLASHTIRISH JARAYONINI FAOLLASHTIRISHNING SAMARALI USULLARI.** **Maxkamova E'zozxon Xikmatullayevna**	70
14	**OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARIDA IJTIMOIY-MADANIY KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY MEZONLARI**	75

Ta'lim fidoyilari-Respublika ilmiy-metodik jurnali
Guvohnoma № 1170 ISSN 2180-2160

	Jakbarova Zarifaxon Solijon qizi	
15	BUGUNGI KUNDA TARIX FANINI O'RGANINSHNING AHAMIYATI Eshonqulova Gulnoz Nu'monovna	79
16	ЁШЛАРНИ ИНФОРМАЦИОН ХУРУЖЛАРДАН ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ПСИХОЛОГИК ХАВФСИЗЛИКНИНГ РОЛИ Н. Джуҳонова,Д. Иброҳимов	82
17	OLIY TA'LIMDA MODULLI O'QITISH TEXNOLOGIYASINING AHAMIYATI Djumanqulov Azamat Abdurahimovich	86
18	ONA TILI DARSLARIDA INTERFAOL TA'LIM VA UNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI Malohat Nazarova	90
19	АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ТАМОЖЕННОГО КОНТРОЛЯ ТОВАРОВ, ПЕРЕМЕЩАЕМЫХ В МЕЖДУНАРОДНЫХ ПОЧТОВЫХ ОТПРАВЛЕНИЯХ Абдулазизова Альбина	93
20	ИНКЛЮЗИВНАЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СРЕДА КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА Камилова Наргиза Абдукахоровна	97
21	*МЕНИНГ МАКТАБИМ – МЕНИНГ ФАХРИМ* *Шухрат Садыков*	108

22	**“МИФТОҲУЛ-АДЛ” АСАРИ ВА УНИНГ ЁЗИЛИШ ТАРИХИ** **М.Баймиров**	113
23	**ЛЕКСИК ПРЕСУППОЗИЦЯНИНГ МОХИЯТИ, ИФОДАЛАНИШ УСУЛЛАРИ** **Махмудов Шухрат Абдулазизович**	116
24	**ҚАТАҒОНЛИК СИЁСАТИ ФОЖЕАЛАРИ.** **Дилнора Акбарова**	121
25	**MAKTABGACHA YOSHIDAGI BOLALARNI OVQATLANTIRISH VA UNI TASHKIL ETISHDA XAVFSIZLIK MEZONLARI** **Utanova Naziraxon Maxmudjonovna,Maxmudova Aziza Alisher qizi,** **Abdusattorova Shaxribonu Alisher qizi**	124
26	**QORAQALPOQ LINGVISTIKASIDA GENDER TADQIQI** **Rzamuratova Zlixa Quwatbaevna**	128
27	**“АЛИШЕР НАВОИЙ” РОМАНИДА ТАРИХИЙ ҲАҚИҚАТНИНГ БАДИИЙ ТАЛҚИНИ** **Шомуротова Чарос Равшан қизи**	131
28	**SHAHAR YO’LOVCHI TRANSPORTI DISPETCHERLIK BOSHQARUVINI SHAKLLANTIRISH VA TAXLIL QILISH** **Omonov F.A., Islamov E.B.**	135
29	**SUNIY YO'LDOSH ALOQA TARMOQLARI VA ULARNING TURLARI** **Ravshanova Sadoqat Shavkat qizi, Nazarov.A.M**	143
30	**CORRELATION BETWEEN TERMS OF 5G NETWORKS, IOT AND D2D COMMUNICATION**	146

	Nozima Musaboyeva Bahtiyor qizi	
31	**C# DASTURLASH TILIDA FUNKSIYALAR VA ULARDAN FOYDALANISH** **Ibragimova K.U., Inomiddinov S.N.**	154
32	**EFFECTIVENESS OF USING DIFFERENT METHODS IN TEACHING ENGLISH** **Yangiboyeva Umidaxon**	159
33	**SOME FORMS OF DIMINUTIVES IN ENGLISH AND SPANISH** **Mamatkulova Nodira**	162
34	**O'ZBEK XALQ ERTAKLARIDA SAFAR MOTIVI** **Mashrapova Gulsanam Axadovna**	166
35	**УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРДА "ТАРБИЯ" ФАНИГА МУСИҚАНИ ИНТЕГРАЦИЯЛАШДА КЛАСТЕРЛИ ЁНДАШУВ** **Қодирова Феруза Усмановна, Мухитдинова Малоҳат Саиджабборовна**	171
36	**BO`LAJAK MUSIQA O`QITUVCHILARINING KASBIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTERLI YONDASHUV MASALALARI.** **Muxitdinova Malohat Saidjabborovna**	177

Ta'lim fidoyilari-Respublika ilmiy-metodik jurnali
Guvohnoma № 1170 ISSN 2180-2160